

Autorka diplomové práce: Bc. Růžena Zlatohlávková

Název diplomové práce: Digitální repozitáře na vysokých školách v České republice

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Eva Bratková, Ph.D.

Návrh klasifikace: Dobře (3)

V Praze, dne 16. 5. 2014

Hodnocení

Diplomová práce Bc. Růženy Zlatohlávkové patří do kategorie prací, které představují moderní informační systémy, provozované v prostředí WWW. Diplomový úkol zadával konkrétně analýzu, srovnání a zhodnocení současného stavu digitálních repozitářů (DR) na vysokých školách v ČR. Autorka si téma vybrala po konzultaci z nabídky témat ÚISK, a to již před 4 léty (v roce 2010). K obhajobě je předkládáno dílo, které formálně vykazuje velký stránkový rozsah (166 s. hlavního textu včetně obrazové dokumentace a 17 s. příloh). To by byl sám o sobě pozitivní fakt, je ale nutné jej relativizovat, protože text zahrnuje řadu velkých bílých ploch (autorka lokalizuje na nové stránky i podkapitoly, což neměla) a vyznačuje se poměrně vysokou mírou redundance na úrovni sdělovaných větných i odstavcových celků. Čtivost dílčích textů je do určité míry obtížná.

Předložený text je v první hlavní, proporcčně menší části zpracován na základě studia určitého počtu vybraných literárních pramenů, týkajících se obecných otázek a trendů provozování digitálních repozitářů. Autorka načerpala informace ponejvíce jenom z „osvědčené“ sekundární literatury (M. Bartošek, M. Lhoták a četná hesla z terminologické databáze TDKIV). Rešerše nezahrnula prestižní relevantní zahraniční tituly, jak dokládá i seznam použitých zdrojů čítající celkem cca 93 titulů. Jeho prezentace na s. 158-166 je však připravena podle starých a již dlouhou dobu neplatných norem, což mě překvapilo, neboť autorka byla na konzultaci zpravena o třetím vydání ISO 690:2010 a dokonce některé přípravné verze textů takové záznamy již zahrnovaly (např. ty z roku 2013). V záznamech se vyskytuje řada formálních nedostatků, některé uvádím na konci posudku. Způsob citování (harvardský) je v zásadě bezproblémový, nicméně určité použité zdroje nejsou citovány korektně a nejsou ani v závěrečném seznamu (například často zmiňovaná novela VŠ zákona z roku 2006? (datum je chybné) – autorka asi měla na mysli Zákon č. 552/2005 Sb. z 20. prosince 2005, kterým se mění zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách? Viz Sbirka, <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=4786>).

Proporcčně větší část diplomové práce autorka vystavěla na informacích získaných z více zdrojů. Dominují dokumentační webové stránky zahrnutých DR nebo online generované stránky samotných DR, publikovaná i polopublikovaná literatura k systémům DR, kterou vytvořili jejich tvůrci nebo správci, a také nepublikované informace získané z průzkumu a elektronické komunikace. Zmíněná literatura ale určitě není kompletní, chybí řada titulů. Pokud byl v zadání uveden úsek autorskoprávní problematiky, pak není jasné, proč zcela chybí Autorský zákon a jeho novela z roku 2006 a alespoň některé publikované relevantní tituly k těmto otázkám. Postrádám literaturu k popisu (metadatům) a pořádání digitálních objektů (byl to také úkol ze zadání), postrádám literaturu k důležité otázce dlouhodobé archivace (užit mohl být alespoň kvalitní titul v češtině L. Cubra, ISBN 978-80-7050-588-5). Poslední dvě oblasti sice autorka v práci zmiňuje, ale jenom velmi zběžně, až povrchně.

Diplomová práce byla, jak jsem výše uvedla, tvořena po velmi dlouhé období a ne zcela systematicky. Zpracování dílčích částí mělo spíše nárazový charakter, což práci celkově

neprospělo. Byla jsem sice v roli vedoucí práce, ale ne vše bylo se mnou konzultováno, zejména v posledním půlroce. V práci se vyskytují na některých místech naprosto zbytečné chyby (např. v části 5.6.11), které mohly být lehce odstraněny, kdyby se autorka na mne obrátila. Některé části textu byly konzultovány formou e-mailové komunikace.

K navržené struktuře celé práce je nutné učinit následující poznámky. Diplomantka očíslovala úplně všechny komponenty práce (viz Obsah na s. 5-6), což není v pořádku. Vzniká klamně zdání, že práce má 9 kapitol. Preliminária (seznamy zkratk a předmluva) a postliminária (seznamy grafů, obrázků a tabulek, seznam použitých zdrojů a přílohy) se nečíslojí jako kapitoly hlavního textu (jenom jej doplňují). Jednostránkový úvod obsahuje informace, které patří také do předmluvy (v podkapitole 3.2 jsou navíc uvedeny zmatené informace o členění celé práce – mix „kapitol“ a „částí“). Takže práce má vlastně jenom 3 kapitoly včetně té závěrečné, to je relativně málo v kontextu celého velkého rozsahu. Poukazují na problém nevyvážených proporcí celé struktury. Pátá kapitola má například celkem 111 stran – to je hodně (místo ní mohly být vytvořeny kapitoly tři). Nepříjemný problém, který znesnadňuje orientaci čtenáři práce, je u příloh: celkově jsou označeny pořadovým číslem 9 (v elektronické verzi však číslem 1!, a to je problém), jejich seznam získal číslo 9.1 a čtyři reálné přílohy čísla 9.2-9.5 (vznikla nekorektní hierarchie). Takové strukturování a číselné označování není také v pořádku. Navíc reálné přílohy na příslušných stranách postrádají titulky „Příloha 1...“ atd., které autorka uplatňuje v průběhu textu při odkazování.

V obecně pojaté kapitole čtvrté se diplomantka pokusila stručně představit problematiku budování a provozování digitálních repozitářů. Požadavek stručnosti, ale zároveň i výstižnosti a relativní úplnosti klíčových otázek DR byl konzultačně předem dohodnut. Kapitola měla být metodologickým východiskem následné analýzy a průzkumu. Autorka představuje na bázi kompilační metody většinu otázek, nikoliv však všechny podstatné, a ne vždy v úplnosti. Představeny jsou například digitální objekty a jejich typologie, chybí však představení klíčové otázky metadat a související otázka věcného pořádkání spojená s problematikou online vyhledávání. V představené typologii společnosti GreyNet je nekorektně přeložená definice „monografie“ (s. 29) – nejde o „knihu ... o samostatném subjektu“, ale asi o „samostatném předmětu“(?). V části věnované legislativě postrádám, jak jsem výše zmínila, interpretaci Autorského zákona. Máme i v ČR několik zajímavých výkladů renomovaných právníků (autorka je necituje, necituje vůbec ani samotný zákon a jeho novelu). Jak jsme nastínila výše, chybně je na více místech (řada začíná na s. 22 a dalších) citováno datum novely VŠ zákona. Podkapitola (4.6) o dlouhodobé archivaci jako vážném problému zůstala v mnohém dlužna. Do této části autorka navíc zařadila přehled zahraničních projektů, které by se měly zabývat dlouhodobou archivací. Uvedené „služby“ (NDLTD, Cybertheses, BASE aj) však tento problém řešit nemohou, nezahrnují úložiště s texty, ale jenom metadata. Proč jsou navíc uvedeny registry repozitářů (ROAR, OpenDOAR)?

Nejrozsáhlejší kapitola 5 přináší výsledky podrobné analýzy DR na českých vysokých školách. Je postavena, jak bylo výše naznačeno, na informacích čerpaných z více zdrojů včetně dotazníkového šetření. Úvodní poznámka posudku pro tuto část má koncepční ráz. Autorka rozdělila vysoké školy, které zpřístupňují digitální objekty (šedou nebo bílou vědeckou literaturu) z digitálních úložišť na dvě skupiny: ty které mají digitální úložiště v rámci softwaru DSpace, popř. Digitool, a ty, které mají jiné softwary anebo úložiště nemají (mají jenom knihovní online katalog). V podtextu jakoby se sdělovalo, že ty první jsou „lepší“ a ty druhé „horší“. S tím nelze souhlasit a nepokládám toto řešení za optimální a šťastné. Škola může kvalitně zpřístupňovat digitální dokumenty i na bázi vlastního softwaru (aplikace). Když systém funguje a uživatelé jsou spokojeni, tak proč ne? Vezmeme-li příklad velice úspěšné až příkladné české školy ve zpřístupňování digitálních objektů, tedy Vysoké

školy ekonomické, která závěrečné práce zpřístupňuje na bázi úložiště studijního informačního systému, pak je zvláštní, že ji autorka odsunula do oné „druhé kategorie“ – tím pádem se nedostala ani do testování průchodnosti metadat přes protokol OAI-PMH (část 5.6.11). Přitom je známo, že „harvesting metadat“ z VŠE funguje u této školy perfektně a že tato metadata „tečou“, tak jak to má být, do pestré škály systémů a služeb (Theses.cz, NUŠL, DRIVER, ba dokonce i do DART-Europe, což autorka nezaznamenala). Celková množina zahrnutých vysokých škol je v pořádku. Výhrady ale mám k výběru DR v případě, že jich škola provozuje více i na úrovni celku. Nepostihnout a neanalyzovat důležitý digitální sklad (úložiště) vysokoškolských kvalifikačních prací celé MU v Brně (jsou k dispozici volně pro kohokoliv) pokládám za chybu. Postihnout za UK jenom Repozitář DigiTool také není v pořádku – vždyť masivní a stále narůstající digitální sklad závěrečných prací se již rok nachází v jiném systému, který měl být také rozebrán a vyhodnocen (včetně jeho nedostatků z hlediska vyhledávání apod.).

V celku 5. kapitoly se diplomantka soustředila v části 5.5 na představení škol se softwary DSpace a DigiTool. Využívá zejména již zveřejněnou literaturu, byť ne kompletní, a též informací získaných e-mailem od správců DR. Dílčí „medailonky“ tak nezahrnují stejnou strukturu informací, a to v souvislosti s tím, jaké informace zrovna byly „po ruce“. V části 5.6 jsou pak představeny výsledky rozboru vybraných DR se zmiňovanými softwary. I v této části nejsou některé klíčové otázky zabrány dostatečně (metadata a autorskoprávní otázky). Zařazování obrazové dokumentace (obrázky, tabulky, grafy) pokládám za velmi vhodné, některé jsou však málo čitelné (screeny z webů). Zásadním formálním nedostatkem je, že tato dokumentace není v převážné míře řádně (přes označení a číslo) propojována s textem. V některých pasážích dochází až k nedorozumění. Např. na s. 139-142 se uvádí: „první graf“ namísto graf č. 21, „druhý graf“ namísto graf č. 22, „třetí graf“ namísto graf č. 23 a „čtvrtý graf“ namísto graf č. 24. Faktické chyby se vyskytují v části 5.6.11. U představených repozitářů AMU, VUTBR i ZČU sklizení metadat funguje samozřejmě bez problémů (v užívané aplikaci RE nutno ale nastavit v parametru „Schema validation“ hodnotu „None“). Repozitář ČVUT propouští metadata také bez potíží, užitá aplikace sice v tomto případě neumí přímo ukázat výsledek na obrazovku, ale korektně vytváří všechny příkazy, takže je stačí převzít do IE, viz:

<https://dspace.cvut.cz/oai/request?verb=Identify>

<https://dspace.cvut.cz/oai/request?verb=ListMetadataFormats>

https://dspace.cvut.cz/oai/request?verb=ListIdentifiers&from=2014-01-01&until=2014-05-05&metadataPrefix=oai_dc

https://dspace.cvut.cz/oai/request?verb=GetRecord&metadataPrefix=oai_dc&identifier=oai%3Adspace.cvut.cz%3A10467%2F10275

Zároveň podotýkám, že autorka zcela opomněla v rámci tohoto testu zjišťovat cennou informaci, totiž všechny formáty metadat, které archiv nabízí (příkaz ListMetadataFormats). Komentovány nejsou ani struktury archivů (příkaz ListSets). Celek této části trpí i jistou mírou laického vyjadřování.

K parametrům DR, které byly získány dotazníkovým šetřením, nutno poznamenat, že jejich prezentace v dílčích podkapitolách trpí jistou mírou redundance (nadbytečnosti) sdělení, autorka opakuje totéž v jednom odstavci dvakrát (například ve znění pokládané otázky a formulaci cíle). Text práce to hodně zatěžuje. Někdy dochází ke kopírování stejných odstavců pro různé části (viz např. dva stejné první odstavce v různých částech textu, na s. 123 a 143).

Diplomová práce je uzavřena kapitolou šestou (závěr), která má z části povahu resumé obsahů dílčích hlavních kapitol, z části opakuje závěry obsažené již v předchozích kapitolách. Ohodnocení jednotlivých DR je v zásadě vždy kladné (autorce se všechny systémy „líbí“), jako kdyby žádné potíže neexistovaly (například v oblasti pořádání informací a ve vyhledávání informací). Soudy jsou v tomto smyslu někdy hodně jednoduché a dokládají ne kvalitně připravený rozbor systémů v jejich komplexnosti.

Gramatická úroveň práce je vcelku na solidní úrovni, nicméně určité chyby se vyskytují (viz konec posudku). Slabinou práce je stylistika a srozumitelnost některých vět, například sdělení na s. 39 „celkový objem typologie šedé literatury ... se rozšířil a zřetelněji zformoval“ aj. Přípomínky k formálnímu vybavení práce zazněly již výše v textu.

Diplomová práce Bc. R. Zlatohlávkové dle mého názoru splnila stanovené zadání z větší části, některé úlohy ale nejsou zapracovány anebo nejsou propracovány dostatečně. Některé pasáže a dílčí závěry mají povrchní charakter. Práci ale i přes všechny připomínky doporučuji k obhajobě, navrhuji však hodnocení jenom jako **Dobré (3)**.

Eva Bratková, v. r.

Přílohy k posudku:

Gramatické a stylistické chyby a překlepy v textu:

s. 34 odst. předposlední, poslední věta, chyba v zápisu výrazu „75%“, mezi číslicí a znakem procenta musí být podle pravidel ČJ mezerka, jde o podstatné jméno (mezeru je vhodné zapsat pomocí pevné mezery, Ctrl+Shift+Mezerník)

s. 41 odst. 1, poslední věta, chyba v pádě slova „článků“, správně „články“?

s. 64 odst. 1, předposlední věta, nekorektně uveden termín „Handel“, správně „Handle“; stejná chyba v odstavci 2, poslední věta a dvojnásobně také na s. 70, přičemž na téže straně se vyskytuje i tvar správný (Handle)!

s. 111 odst. poslední, věta první, gramatická chyba ve slově „standartního“ (standardního)

s. 143 odst. poslední, první věta, gramatická chyba ve slově „vyplívá“ (vyplývá)

Vybrané chyby v seznamu použité literatury (výběr):

(Datace v záhlaví nemá být v kulatých závorkách dle bývalé normy ISO (ani současné))

BARTOŠEK, 2009 a BARTOŠEK, 2009 – jde o články ze stejného časopisu (mají stejné ISSN, ale jejich popis je značně rozdílný)

GRUBER, 2009 – chybí kurziva u názvu zdroje

CHVÁLA, 2009 – kurziva má být u názvu zdroje, nikoliv u názvu článku

JURMANOVÁ, 2005 – proč je uvedena částice In a proč není uvedeno číslo? A kurziva není u správného názvu

LHOTÁK – chybí datum v záhlaví a není uvedena kurziva u názvu zdrojové publikace

Ministerstvo, 2010 – zdroj má být jednotně pod záhlavím „Česko“ (viz jiné záznamy)

NĚMEČKOVÁ, 2012 – kurziva u názvů opačně

PLANKOVÁ – kurziva u názvů opačně a chybí datum za jménem

STÖH – kurziva u názvů opačně a chybí datum za jménem

TESAŘOVÁ, 2006 – kurziva u názvů opačně

Diplomová práce

Aspekt kvality práce	Vysvětlení	Možné hodnocení
metodologie a věcné zpracování tématu	<i>hodnotí se zvládnutí obsahové (věcné) stránky práce, splnění zadaného úkolu, využití výzkumných metod, struktury práce apod.</i>	18 bodů
přínos a novost práce	<i>hodnotí se přínos a novost práce pro informační vědu v ČR</i>	10 bodů
citování, korektnost citování, využití inf. zdrojů	<i>hodnotí se zejména využití odkazů a pramenů v textu, korektnost citování; hodnotí se využití cizojazyčných pramenů; (v případě plagiátů je student vyřazen ze studia bez další obhajoby)</i>	15 bodů
slohové zpracování	<i>hodnotí se čtivost textu, skladba vět, odborný styl vyjadřování, rozsah práce, formální vybavení</i>	6 bodů
gramatika textu	<i>hodnotí se gramatická úroveň práce, hrubky, čárky ve větách apod.</i>	3 body
CELKEM		52 bodů